

Dr. Ing. Zdeněk Chromý

„Seznamte se, prosím...“

Drtník *Xylosandrus crassiusculus* – riziko nejen pro okrasné dřeviny

Drtník *Xylosandrus crassiusculus* je vysoce polyfágní škůdce dřevin, který pravděpodobně pochází z Asie. Na evropském kontinentu byl poprvé zaznamenán v Itálii. Tento škůdce představuje riziko nejen pro dřeviny pěstované ve školkách, plantážích, sadech, parcích a zahradách, ale i pro dřeviny rostoucí ve volné přírodě.

Drtník *X. crassiusculus* je vysoce polyfágním škůdcem taxonomicky náležejícím do čeledi nosatcovití (Curculionidae), podčeledi kůrovci (Scolytinae), tribu drtníci (Xyleborini), který byl detekován na širokém okruhu stromů a keřů (kromě jehličnanů). V tropických oblastech byl zaznamenán na hospodářsky důležitých plodinách, jako jsou čajovník čínský (*Camelia sinensis*), kakavovník pravý (*Theobroma cacao*), kávovník arabský (*Coffea arabica*), kokosovník ořechoplodý (*Cocos nucifera*), mangovník indický (*Mangifera indica*), papája obecná (*Carica papaya*) nebo lesních dřevinách, jako jsou např. okumé (*Aucoumea kleineana*) a teka obrovská (*Tectona grandis*). V mírnějších oblastech byl zjištěn na řadě ovocných plodin, jako jsou např. broskvoň obecná (*Prunus persica*), fíkovník smokvoň (*Ficus carica*), jabloň domácí (*Malus domestica*), ořechovec pekanový (*Carya illinoensis*), rohovník obecný (*Ceratonia siliqua*), slivoň švestka (*Prunus domestica*), tomel japonský (*Diospyros kaki*) a třešeň ptačí (*Prunus avium*); stejně tak na lesních a okrasných dřevinách rodů *Acacia*, *Alnus*, *Azalea*, *Cornus*, *Eucalyptus*, *Hibiscus*, *Koelreuteria*, *Lagerstroemia*, *Liquidambar*, *Magnolia*, *Populus*, *Prunus*, *Quercus*, *Salix* a *Ulmus*.

Dospělce drtníka *Xylosandrus crassiusculus* (Foto D. Del Nista)

Odborníci předpokládají, že drtník *X. crassiusculus* pravděpodobně pochází z Asie, odkud byl před více než stoletím v rámci obchodu zavlečen do Afriky. Poměrně nedávno byl zavlečen na americký kontinent (do USA v 70. letech a do Kostariky a Panamy v 90. letech 20. století). Výskyt škůdce byl dosud zaznamenán v Asii (Bhútán, Kambodža, Čína, Filipíny, Indie, Indonésie, Japonsko,

KLDR, Korejská republika, Laos, Malajsie, Myanmar, Nepál, Pákistán, Srí Lanka, Tchaj-wan, Thajsko, Vietnam); v Africe (Demokratická republika Kongo, Ghana, Jihoafrická republika, Kamerun, Keňa, Madagaskar, Mauretánie, Mauritius, Nigérie, Seychely, Sierra Leone, Tanzanie); v Severní Americe (USA); v Jižní Americe (Argentina, Brazílie, Francouzská Guyana, Uruguay); ve Střední Americe (Guatemala, Kostarika, Panama); v Oceánii (Austrálie, Nová Kaledonie, Nový Zéland, Palau, Papua-Nová Guinea, Samoa) a nedávno též na evropském kontinentu – v Itálii (poprvé v roce 2003), v krajích Benátsko, Ligurie, Toskánsko; ve Francii (2014); ve Slovinsku (2017) a ve Španělsku (2017), blízko Valencie.

Biologie a symptomy výskytu škůdce

Dospělci jsou malí, tmavě červenohnědí brouci (samice jsou 2 až 3 mm dlouhé, samci 1,5 mm), kteří napadají (navrtávají) většinou výhony, větve nebo slabší kmeny dřevin a zároveň do nich zavlékají symbiotické houby, které jsou nezbytné pro larvální vývoj škůdce. Při vytváření chodeb jsou ven vytlačovány drtinky v podobě kompaktních válečků, které mohou dosahovat délky 3 až 4 cm, než se odlomí (připomínají „párátka“). Larvy jsou bílé, beznohé, ve tvaru písmene C s dobře vyvinutou hlavou a kapslí a nejdou snadno odlišit od larev příbuzných druhů. V populacích se vyskytují převážně samice (poměr samců a samic 1 : 10). Dospělí samci nelétají a zůstávají uvnitř chodeb. Po spáření samičky opouštějí napadené rostliny a odlétají na nové hostitele. Začínají do bělí (a někdy i do jádrového dřeva) vyvrtávat chodbu (kulatý vstupní otvor o průměru 2 mm) s líhništěm a jednou nebo více větvemi. Do líhniště pak kladou vajíčka, ze kterých se líhnou larvy, které se živí symbiotickými houbami rostoucími uvnitř chodbiček. V tropech probíhá rozmnožování nepřetržitě po celý rok s překrývajícími se generacemi. V jihovýchodní části USA jsou brouci aktivní od března do podzimu, životní cyklus trvá

Průřez kmenem rohovníku obecného s chodbami vytvořenými drtníkem *X. crassiusculus* (Foto A. Minuto)

Drnkiny ve tvaru válečků na kmenu rohovníku obecného napadeného drtníkem *X. crassiusculus* (Foto A. Minuto)

Usychání rohovníku obecného napadeného drtníkem *X. crassiusculus* na soukromé zahradě v Itálii (Foto A. Minuto)

přibližně 55 dní a obvykle se jedná o dvě generace ročně. Škůdce zpravidla vytváří chodby v kmenech o průměru 2,5 až 8 cm, ale též dokáže napadat silnější kmeny, až do průměru 30 cm. *X. crassiusculus* je na rozdíl od příbuzných druhů zřejmě schopen napadat i zdravé dřeviny. Na-

padené rostliny vykazují projevy vadnutí, odumírání větví, lámání výhonů a posléze odumírají. Nově vysazené sazenice bývají často napadány v oblasti kořenového krčku a následně opásání krčku chodbičkami může způsobit zakrnění nebo dokonce úhyn mladého stromku. Na kmenech napa-

dených druhů rodu *Prunus* se také hojně vytváří hmota gumovité konzistence. Ačkoli nejsou známy žádné číselné údaje, v odborné literatuře se uvádí, že *X. crassiusculus* způsobil ztráty středního až velkého rozsahu na produkci amerických okrasných školek (např. na hrnkových dřevinách druhů *Quercus shumardii* a *Ulmus parviflora*), dále pak v kaštanových, broskvoňových a pekanových sadech. V jiných částech světa byl zaznamenán úhyn jedinců mangovníku indického v Pákistánu a druhů *Aucoumea klaineana* a *Khaya ivorensis* na plantážích v Ghaně.

Způsoby šíření a možnosti ochrany

Schopnost letu umožňuje dospělým samičkám šířit se na další dřeviny v blízkém okolí. Údaje z lapačů v Panamě potvrzují, že samičky jsou schopné letu ve výšce 10 m nad zemí. K šíření škůdce na delší vzdálenosti pravděpodobně

dochází v rámci obchodu s napadenými rostlinami určenými k dalšímu pěstování, řezanými větvemi, dřevem a obalovým dřevěným materiálem ze zemí s výskytem škůdce.

Kontrola a detekce škůdce je obtížná vzhledem k jeho skrytému způsobu života. V USA se doporučuje napadené rostliny odstraňovat a ničit. Opakovaná insekticidní ošetření mohou též pomoci snížit populace škůdce. Na Novém Zélandu je *X. crassiusculus* zařazen do „Seznamu regulovaných škůdců potenciálně spojených s dřevěnými výrobky“. Vzhledem k tomu, že drtník *Xylosandrus crassiusculus* představuje riziko pro důležité ovocné, lesní a okrasné dřeviny pěstované na území evropského kontinentu, je nezbytné věnovat tomuto škůdci zvýšenou pozornost.

Text

Dr. Ing. Zdeněk Chromý,
ÚKZÚZ Brno

Udržitelnost je pro finanční skupinu základem firemní filozofie a obrovskou příležitostí k pozitivní společenské změně, ke které chce aktivně přispět.

trvaleudrzitelnezemedelstvi.cz

